

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiertotaloudella on tärkeä merkitys luonnonvarojen ylikulutuksen pysäyttämiseksi ja kestäväen kasvun aikaansaamiseksi. Siirtyminen kohti kiertotaloutta on merkittävää myös ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja luonnon monimuotoisuuden kannalta. Kiertotaloutta on siten tärkeä edistää.

Pk-yritykset ovat keskeisessä asemassa uusien kiertotalouden mallien käyttöönotossa ja kehittämisessä. Kiertotaloudessa yrittäjille syntyy mahdollisuuksia useilla eri toimialoilla. Toisaalta kiertotalouteen siirtyminen tuottaa osalle yrityksistä haasteita. Näin ollen kiertotalouden edistämässä ja lainsäädännön muokkaamisessa on huomioitava pk-yritysten toimintaedellytykset.

On selvää, että nyt ehdotetulla kiertotalouden strategisesta ohjelmasta toteuttamisella tulee olemaan vaikutuksia yrityksiin eri sektoreilla. Asetettujen tavoitteiden ja koko periaatepäätöksen toteutuksen tarkempi arviointi yritysten näkökulmasta on tässä vaiheessa haastavaa. Strateginen ohjelma tulee konkreettisesti toteutuksena, jonka yhteydessä tulee tehdä tarkempia vaikutusarvioita ja niiden pohjalta päätöksiä.

On hyvä, että Suomi toimii kiertotalouden kehittämisen etulinjassa. Kiertotalouden edistämisen keskeiset toimenpiteet tulee olla kustannustehokkaita ja suuntautua paljon resursseja käyttäviin toimialoihin. Ohjauksien tulee tarjota mahdollisuuksia uusiin liiketoimintamalleihin, innovaatioihin ja vienti-markkinoihin.

Markkinaehtoiset ratkaisut ja osaamiseen panostaminen tulee olla kiertotalouden keskiössä. Sääntelyä voidaan kehittää, mutta sen tulee olla oikeasuhtaista, suuntautua etenkin vaikuttavimpiin kokonaisuuksiin ja huomioida pk-yritysten toimintaympäristö. Liian tiukkaa sääntelyä tulee välttää, sillä se vääristää kannusteita ja haittaa kokonaistavoitteen saavuttamista.

Kiertotalouden edistämistoimenpiteissä ja lainsäädännön muutoksissa tulee olla riittävät siirtymäajat ja niistä tulee tiedottaa kattavasti ja hyvissä ajoin, jotta pienemmille yrityksille mahdollistetaan muutoksiin sopeutuminen.

Seuraaviin asioihin tulee kiinnittää huomiota, kun kiertotalouden strategista ohjelmaa ja yleisesti kiertotaloutta edistetään:

- Taloudellisten ohjauskeinojen mahdollisuuksien selvittäminen kiertotalouden edistämiseksi on perusteltua. Niillä pystytään sisäistämään taloudellisesta

toimeliaisuudesta aiheutuvia haittoja, eli ulkoisvaikutuksia. Tämä on usein parempi lähestymistapa kuin erilaiset kiellot tai määräykset.

Verotuksella voidaan asettaa hinta aiheutetulle ympäristöhaitalle. Samalla pystytään ohjaamaan taloudellisia toimijoita markkinaehtoisesti kohti

puhtaampia teknologioita ja vähemmän ympäristöhaittoja aiheuttavaa toimintaa. Haittaverotuksen kiristyessä ja verokertymien kasvaessa

mahdollistetaan työn ja yrittämisen verotuksen keventäminen. Kokonaisveroaste ei saa nousta.

Taloudellisessa ohjauksessa on useita kehittämisen kohteita. Esimerkiksi kierrätysteollisuus, eli teollinen kierrätysmateriaalien valmistus ja jalosta-

minen, tulisi rinnastaa muuhun teollisuuteen ja siirtää sähköveroluokkaan II. Tämä siis kierrätysmateriaalien kilpailukyvyyn parantamiseksi ja kiertota-

louden edistämiseksi. Myös päästöjen hinnoittelussa on kehitettävää. Jätteenpoltosta ei makseta tällä hetkellä veroa lainkaan, vaikka siitä aiheutuvat

päästöt ovat lähes maakaasun luokkaa.

- Uudet innovaatiot ovat keskeistä kiertotalouden edistämisessä. Kiertotalouteen liittyvään tutkimus-, kokeilu- ja innovaatio toimintaan tulee panostaa.

- Pk-yritysten osalta kiertotalouden investointiavustuksia voidaan kehittää niin, että osa yksittäiseen hankkeeseen osoitetusta avustuksesta maksettaisiin

etukäteen. Näin voidaan merkittävästi kannustaa myös pienimpiä yrityksiä osallistumaan hankkeisiin.

- Rahoituksen vaikuttavuuden seuranta ja vaikuttavuudesta huolehtiminen ovat keskeisessä asemassa kiertotalouden tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta

ne eivät saa muodostua itsetarkoitukseksi. Esimerkiksi EU:n kestävän rahoituksen taksonomian laaja hyödyntäminen sisältää merkittävän riskin siitä,

että taksonomiaan liittyvät raportointivelvoitteet tosiasiaassa sulkevat suuren osan potentiaalisia toimijoita ja hankkeita rahoituksen ulkopuolelle. Ei ole

tarkoituksen mukaista, jos kyky selvittää hallinnollisesta taakasta määrää sen, millaisia kiertotaloutta edistäviä hankkeita toteutuu tai jää toteutumatta.
- Pk-yrityksien mahdollisista yhteistyöverkoista ja rahoitusmahdollisuuksista tulee viestiä laajasti. Myös kiertotaloutta edistävään yleiseen viestintään ja

tietoisuuteen tulee satsata.
- Panostukset kiertotaloutta edistävään koulutukseen ovat ehdottoman tärkeitä. Pk-yrityksillä ei usein ole tarvittavia resursseja ja tietotaitoa kiertotaloutteen siirtymisen mahdollistajana. Kestävän kasvun osaamista on vahvistettava kaikilla koulutusasteilla ja yrityksissä.
- Digitalisaatiolla ja datan keräämisellä on keskeinen merkitys kiertotalouden skaalaamisessa. Digitaaliset tietopalustat ovat tärkeitä markkinapaikkoja, j

jossa esimerkiksi kierrätysmateriaalien ja taloudellisesti arvokkaiden sivuvirtojen tarjonta ja kysyntä kohtaavat. Tiedon kerääminen ja välittäminen ovat

tässä avain asemassa. Valtion tulee kehittää digitaalisia palvelu- ja ja tiedonvälitystä sektoreilla, jossa niitä ei markkinaehtoisesti synny. Datan

keräämisessä ja tiedon jakamisessa tulee huomioida yritysten liike- ja yrityssalaisuudet.
- Markkinoiden luonti kiertotalouden vaikuttavuuden kannalta keskeisille materiaaleille on kiertotalouden keskeinen perusedellytys. EU:n sisämark-

kinoiden kehittäminen kierrätys-/uusioraaka-aineiden osalta on tärkeä teema.
- Kiertotalouden ratkaisuisissa globaali markkinapotentiaali on valtava. Julkisen sektorin ei tule kilpailla vapailla markkinoilla

yksityisten yritysten kanssa. Näin myös mahdollistetaan osaltaan parhaalla mahdollisella tavalla vientipotentiaalin realisoituminen.

- Julkisilla hankinnoilla on ymmärrettävästi rooli kiertotalouden siirtymän vauhdittamisessa. Ympäristöystävällisten julkisten hankintojen vähim-

mäisvaatimukset ja -tavoitteet voivat lisätä kestävien liiketoimintamallien omaksumista. Julkisia hankintoja koskevat vähimmäisvaatimukset saattavat

kuitenkin johtaa pk-yrityksien osallistumismahdollisuuksien lisääntyviin esteisiin.

Julkisten hankintojen hinnanmuodostuksessa merkittävä tekijä on kilpailun tehokas toteutuminen. Tarjoajien vähäinen määrä ja vaillinainen kilpailu

johtaa korkeampiin hintoihin ja siten korkeampiin yhteiskunnallisiin kustannuksiin. Jos asetetut ympäristökriteerit vähentävät selvästi tarjoajien määrä,

kriteerien asettamisesta syntyvät yhteiskunnalliset haitat saattavat olla suuremmat suhteessa saavutettuihin hyötyihin. Tämä tulee huomioida.

Julkisissa hankinnoissa asetettavat kriteerit eivät saa aiheuttaa yrityksille kohtuutonta hallinnollista taakkaa kriteerien täyttymisen todentamisessa ja

niiden ehdoissa tulee huomioida myös pienempien yritysten mahdollisuudet osallistua hankintoihin.

Ympäristöä säästävien julkisten hankintojen osalta on löydettävä oikea tasapaino, koska samanaikaisesti pyrkimyksenä tulee olla parantaa pk-yritysten

mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin. Vihreitä hankintoja koskevaa ohjausta ja koulutusta ei tulisi kohdistaa vain julkisille hankintayksiköille,

vaan myös pk-yrityksille ja niiden organisaatioille.

- Jakamistalous mahdollistaa uudenlaisia palveluja ja liiketoimintamahdollisuuksia. Jakamistalouden osalta tulee kiinnittää huomiota markkinatoimi-

joiden tasapuolisiin toimintaolosuhteisiin ja reiluun kilpailuun.

- Tuotteisiin kohdistuvalla EU:n lainsäädännöllä pystytään vaikuttamaan muun muassa tuotteiden elinikään, kestävyys ja kierrätysmateriaalien

käyttöön. Mahdollisten politiikkatoimien osalta tulee tehdä vaikutusarviot ja huomioida pk-yritysten kyky sopeutua mahdollisiin muutoksiin.

Esimerkiksi laajennetut tuotteiden kestävyyttä ja käyttöikää koskevat vaatimukset voivat aiheuttaa haasteita pk-yrityksille.

Aloitteiden tulisi vaikutusten ja vaikuttavuuden vuoksi keskittyä nimenomaan sellaisiin tuoteryhmiin, joilla on merkittäviä vaikutuksia kiertotalouden edistämisessä.

- Periaatepäättösluonnoksen mukaan tavoitteena on säädellä osana tuotepolitiikkaa myös tuotteiden hiili- ja ympäristöjalanjäljestä. Avoimeksi jää miten

tämä toteutettaisiin, mutta tästä voi syntyä suuria haasteita pk-yrityksille. Ne eivät useinkaan ole tottuneet työskentelemään hiili- ja

ympäristöjalanjälkeä mittaavien menetelmien kanssa ja niillä ei yleensä ole resursseja tehdä perusteellisia ympäristöanalyyskejä. Tämän vuoksi olisikin

suunniteltava erityiset pk-yrityksille soveltuvat menetelmät ja välineet menetelmien käyttöönoton ja niiden soveltamisen helpottamiseksi. Menetelmien

valinnassa tulisi siten olla joustavuutta, jotta voidaan löytää parhaat mahdolliset työkalut kiertotalouden jatkuvan parantamisen edistämiseen myös pk-

yritysten keskuudessa.

Lisäksi näidenkin aloitteiden tulisi vaikuttavuuden vuoksi keskittyä nimenomaan sellaisiin tuoteryhmiin, joilla on merkittäviä vaikutuksia kiertotalouden edistämisessä.

- Kuluttajien tietoisuuden lisääminen on kiertotalouteen siirtymisessä tärkeä komponentti. Jos kuluttajien tuoteinformaatiota halutaan lisätä, toimenpi-

teet eivät saisi aiheuttaa suhteettoman suuria kustannuksia pk-yrityksille, toimivatpa ne sitten tuotteiden valmistajina tai vähittäiskauppaina. Eli on

tärkeä huomioida oikea tasapaino kuluttajan vaikutusmahdollisuuksia lisäävien oikeuksien ja yritysten velvollisuuksien välillä.

Ympäristöväittämien todentaminen tulee olla saavutettavissa kaiken kokoisille yrityksille ja toimialoille. Esimerkiksi mahdollisten ympäristömerkkien tai

sertifikaattien käyttö tulee olla mahdollista myös pk-sektorille. Hankkimiskustannukset ja hallinnollinen taakka eivät voi olla pienille yrityksille liian

raskaita

- Kiertotalouden tilastoinnit kehittäminen on tärkeää, jotta asetettuja tavoitteita pystytään seuraamaan.

Seppänen Sampo
Suomen Yrittäjät ry